

вона є важливою категорією витрат.

Основою формування ціни у межах виробничої системи є розмежування витрат за видами діяльності: основна, допоміжна, обслуговуюча, забезпечуюча. У межах кожного виду діяльності витрати повинні бути розмежовані відповідно до особливостей технології та організації виробництва.

Залежно від технології виробництва, його складності, будується облік витрат виробництва та реалізації продукції.

Отже, поняття економічних термінів "витрати" і "затрати" мають важливе значення в економічній теорії для визначення собівартості виробленої продукції та управління її формуванням.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" // Бухгалтерський облік і аудит – 1999 – №9 – С 3-8.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" Затв наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. - 2001 – №1 – С 51-55
3. Калюга Є В. Впровадження попереднього контролю на підставі нормативного обліку витрат // Регіональні перспективи – 2001 – №2. - С 195-197
4. Нападовська Л В. Управлінський облік. Підруч. для студ. вищ. навч. закл. - К. Книга, 2004 - 544с
5. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Затв наказом Державного комітету промполітики України від 02.02.2001 р. - № 47
6. Маршалл А. Принципи економічної науки – К. Основи, 1993 –205 с
7. Райан Б. Стратегический учет для руководителя. Пер с англ. / Под ред. В А Микрюкова. – М. Аудит, ЮНИТИ, 1998 – 616 с
8. Энтони Р. Рис. Дж. Учет: ситуации и примеры. Пер с англ. / Под ред. Н М Петрашкова - М. Финансы и статистика, 1993 - 560 с

К.Л.Багрій, І.З.Агамова, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

Роль і сутність управління матеріальними запасами на підприємствах швейної промисловості

У статті досліджується роль і сутність управління матеріальними запасами на підприємствах швейної промисловості. Сформований взаємозв'язок між ринковими стратегіями, що впливають на управління матеріальними запасами. Розглянуто складові матеріальних запасів та визначено їх класифікаційні ознаки.

Role and essence of management material spare is researched in article on enterprise of sewing industry. Formed intercoupling between market strategy, which influence upon management material spare. The considered composition material spare and are determined their taxonomic signs.

В умовах формування ринкових відносин докорінно змінюється роль і значення окремих елементів управлінського процесу, отже, змінюються і теоретичні підходи до їхнього аналізу й оцінки, а також організації цих підходів на підприємствах швейної промисловості.

Крім традиційних аспектів розгляду матеріальних запасів як умови безперервного здійснення виробничого процесу й складової частини оборотних активів у ринкових умовах виникають нові ракурси вивчення матеріальних запасів і процесів управління цим важливим елементом продуктивних сил. У зв'язку з цим є можливість знайти й уточнити низку якісно нових, нерозглянутих вітчизняною економічною наукою, рис і властивостей, що притаманні матеріальним запасам, як явищу господарської практики.

Дослідженням проблеми щодо ролі сутності та управління матеріальними запасами в ринкових умовах займалися такі вчені, як М.Т. Білха, Э. Эванс, Дж. Берман, Ф.Ф. Бутинець, О.О. Гетьман, В.В. Глухов, Б.Ф. Григорьев, В.П. Завгородній, Н.С. Лисициан, Д.Р. Міддлтон, Б.Є. Нідлз, Ю.В. Пономарьова, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, В.М. Шаповал та інші вчені, які зробили вагомий внесок у вирішення проблем щодо управління матеріальними запасами.

Вивчаючи значення матеріальних запасів для підприємств швейної промисловості насамперед необхідно визначити їхню роль та місце в системі "підприємство - зовнішнє середовище", оскільки в ринкових умовах швейне підприємство є одночасно як продуктом бізнес-середовища (споживачів, макроекономічних умов, джерел ресурсів і т.д.), так і фактором, що активно впливає на це зовнішнє середовище. Отже концепція ринкового, маркетингового управління швейним підприємством припускає розгляд матеріальних запасів як елемента внутрішнього маркетингового середовища підприємства. Сьогодні виділяють чотири блоки елементів внутрішнього маркетингового середовища виробництва, фінанси, персонал і система менеджменту [1, 4].

Матеріальні запаси входять складовою частиною в блок внутрішнього маркетингового середовища "виробництво", якщо мати на увазі, що під ним розуміється весь виробничий ланцюжок – починаючи від постачання і закінчуючи запасами готової продукції.

Однак варто зауважити, що віднесення матеріальних запасів тільки до одного блоку внутрішнього маркетингового середовища було б неправомірним, тому що, по-перше, розподіл внутрішнього маркетингового середовища на зазначені чотири блоки є досить умовним, по-друге, наявність матеріальних запасів і всієї їхньої характеристики (обсяг, структура, якість) визначаються іншими блоками, і насамперед, системою менеджменту, що властива тому чи іншому швейному підприємству.

Як відомо внутрішнє маркетингове середовище є керованою частиною загального бізнес-середовища, на відміну від зовнішнього маркетингового середовища, як на мікро-, так і на макрорівні. Проблемою більшості вітчизняних швейних підприємств сьогодні є істотна невідповідність якості і структури внутрішнього маркетингового

середовища зовнішньому. Зовнішнє маркетингове середовище відповідно до ринкового реформування національної економіки значною мірою змінилось – є більш динамічним, менш передбачуваним і дезорганізованим через розрив сформованих в адміністративно-плановій економіці господарських зв'язків. Посилитися вимоги до зовнішнього середовища і до внутрішнього середовища в частині його гнучкості, мобільності інформаційного забезпечення, відповідальності за прийняті рішення і тощо. На більшості підприємств швейної промисловості особливо великих, що знаходилися раніше в умовах державної власності внутрішнє маркетингове середовище практично не змінилось, залишаючись негнучким, нерационально організованим, не здатним відповідати на вимоги ринку і вчасно реагувати на зміни зовнішнього бізнес-середовища.

Значною мірою це можна віднести і до управління матеріальними запасами, оскільки всі елементи внутрішнього маркетингового середовища, включаючи матеріальні запаси, нерозривно пов'язані між собою. З цього випливає, що удосконалення процесу управління матеріальними запасами неможливо без зміни самого підходу стратегічного управління швейним підприємством – переходу до принципів побудови господарської стратегії на основі більш повної відповідності внутрішнього бізнес-середовища зовнішньому, тобто адаптації до нього. Сьогодні це одна з основних умов виживання підприємств швейної промисловості на ринку.

Це означає, що процес управління матеріальними запасами повинен будуватися з розрахунком загальноекономічної кон'юнктури, що складається, а також кон'юнктури товарних ринків і умов бізнес-середовища. Це у свою чергу припускає необхідність безупинної маркетингової діяльності підприємства, зокрема кон'юнктурно-ринкових досліджень і ситуаційного аналізу, прогнозування поведінки суб'єктів бізнес-середовища.

Зазначені питання не знайшли ще належного відображення в управлінській практиці. Як показує аналіз керівники вітчизняного виробництва швейних виробів пов'язують з кон'юнктурою ринку в основному лише обсяг запасів готової продукції, з огляду на класичну тезу про те, що при поліпшенні кон'юнктури ринку відбувається зниження запасів готової продукції. Але таке розуміння проблеми було б неприпустимо вузьким.

Ринок з його мінливими умовами і параметрами значною мірою впливає як на структуру матеріальних запасів, так і на порядок їхнього утворення і використання. Так, сьогодні акцент у теорії та практиці менеджменту, аналізу і контролю все більшою мірою переноситься на створення не виробляючих, а організовуючих матеріальних запасів. З'явився термін "інформаційні чи нематеріальні ресурси, що відповідно, обумовлює появу терміна "нематеріальні запаси" як умови безперервності

забезпечення виробництва такого роду ресурсами. Таким чином, цей напрямок економічної діяльності знаходиться у край невивченому стані.

Нерівномірний розвиток окремих видів ресурсів на підприємствах швейної промисловості приводить їх як правило, до кризового стану. Неможливості відповідати зовнішньому бізнес-середовищу. Причиною кризового стану може бути невідповідність матеріальних ресурсів підприємства, включаючи матеріальні запаси, цілям певного підприємства. Це також одна з розповсюджених причин розладу економічної системи на рівні окремого підприємства.

Таким чином, усе це свідчить про значимість процесу управління матеріальними запасами і подальшого дослідження у цій сфері. Методологічно важливо, що матеріальні запаси з погляду сучасних економічних і управлінських концепцій виступають фактором конкурентоспроможності швейного підприємства і його продукції. Оптимальний рівень і якість матеріальних запасів може сприяти появі у підприємства визначених конкурентних переваг. Найбільшою мірою від стану матеріальних запасів залежать такі переваги:

- перевага у витратах на виробництво готової продукції, що відбиває зв'язок між рівнем матеріальних запасів і собівартістю продукції,

- перевага у термінах і ритмічності постачання продукції (послуг). Як відомо надійність постачання сьогодні є одним з найважливіших критеріїв вибору постачальника, особливо на ринках товарів виробничого призначення.

- перевага у сервісному обслуговуванні (забезпечення ремонту постачання запасними частинами),

- перевага, заснована на можливості перепрофілювання виробництва, виготовлення продукції за індивідуальним замовленням,

- перевага за якісними показниками готової продукції.

Останні дві конкурентних переваги мають очевидну залежність із процесом управління матеріальними запасами, виражену в порівнянні з ціновою перевагою і надійністю постачання.

Крім того, необхідно враховувати, що параметри матеріальних запасів і методи управління ними будуть знаходитися у визначеній залежності від ринкової стратегії швейного підприємства, прийнятої виходячи з аналізу маркетингового середовища.

Розглянемо основні з існуючих стратегій ринкового поведіння підприємств швейної промисловості із погляду впливу тієї чи іншої стратегії на управління матеріальними запасами (табл. 1).

Не можна не відзначити роль ефективного управління матеріальними запасами в зниженні ризику фінансово-господарської діяльності особливо інфляційного, валютного комерційного. З цього випливає, що процеси управління ризиками досить тісно зв'язані з плануванням матеріальних запасів.

Крім того, на фінансову стійкість швейного підприємства а також на його ринкову вартість (вартість його цінних паперів) значною мірою впливають матеріальні запаси. Однак ці питання ще недостатньо розглянуті в економічній літературі та вимагають спеціальних досліджень.

Для більш глибокого вивчення питань підвищення ефективності управління матеріальними запасами необхідно уточнити їхню економічну сутність.

У більшості випадків ритми надходження на підприємство предметів праці не збігаються з термінами їхнього споживання. Для забезпечення безперервності виробничого процесу у виробників повинний бути визначений запас матеріальних цінностей.

Таблиця 1

Взаємоз'язок між ринковими стратегіями

Види стратегій	Рівень матеріальних запасів (тенденція)	Адекватні методи управління матеріальними
1 Стратегія виходу на нові ринки (стратегія цінного проникнення)	Зниження матеріальних запасів	Нормативний метод
2 Стратегія заглибокого просування на ринок	Зростання матеріальних запасів	Метод оптимізації
3 Стратегія розробки нового продукту	Зростання матеріальних запасів частини незавершеного виробництва	Метод оптимізації
4 Диверсифікація виробництва	Зростання і зміна структури матеріальних запасів	Індикативний метод
5 Інтегрований маркетинг	Зниження матеріальних запасів	Аналітичний метод
6 Стратегія інвестування	Скорочення матеріальних запасів	Індикативний метод
7 Стратегія захисту позиції	Не змінюються	Нормативний метод

Здійснюючи функцію закупівлі матеріалів підприємство це як покупець. Керівник підприємства повинен завжди знати і бути готовим вирішити, які матеріали й в якому обсязі купувати скільки і коли замовити скільки мати на складі скільки відвантажити скільки і які матеріальні запаси мати у резерві.

Мета створення матеріальних запасів - створення визначеного буфера між послідовними постачаннями матеріалів і виключення необхідності безупинних постачань.

Приймаючи рішення про розмір запасів варто пам'ятати, що витрати

на утримання запасів повинні бути мінімізовані и у той же час не повинні виникати дефіцит запасів, порушуватися ритмічний випуск виробництва і продаж продукції. Отже, підприємство повинно завжди мати у своєму розпорядженні достатню кількість наявних матеріальних запасів щоб могли без зволікання виконувати замовлення

Таким чином устанавлюється залежність між трьома перемінними
попит — виробництво — сировина

Зміна однієї з них веде до відповідної зміни двох інших

У практиці створення і збереження запасів можна виділити чотири основних причини утворення матеріальних запасів

1 Партії виготовлення, збуту і транспортування рівні, але менші партії споживання

постачальник — накопичення — споживач

2 Партії виготовлення і споживання рівні, але менші ніж партії транспортування

постачальник — накопичення — вигранання — споживач

3 Партії виготовлення, збуту, транспортування і споживання рівні але не збігаються режими роботи

постачальник — чекання — чекання — споживач

4 Постачальник працює в режимі “зроби-віддай”

постачальник — чекання — споживач

Щоб продукція не пролежувала, необхідно зрівняти партії за стадіями і синхронізувати графіки їхньої роботи

Матеріальні запаси завжди вважалися фактором, що забезпечує безпеку системи матеріально-технічного постачання, їх гнучке функціонування і було свого роду “страховкою”. Є три види матеріальних запасів: виробничі запаси (у тому числі сировинні матеріали що комплектують вироби і паливо) незавершене виробництво (товари, що знаходяться на стадії виготовлення), готова продукція

До виробничих запасів відносяться матеріали, що надійшли до споживача, але ще не піддані переробці у процесі виробництва. Вони являють собою запаси, що знаходяться на складах споживачів та призначені для виробничого споживання, але ще не вступили у виробничий процес. Вони є об’єктивно необхідною умовою існування будь-якого виду виробництва. Для безупинного протікання процесу виробництва необхідна наявність такого запасу матеріалів, яка б перевищувала за своєю величиною споживання. Виробничий запас повинний забезпечувати безперервність процесу виробництва незалежно від можливих перерв при закупівлях.

І це є основною причиною створення запасів. Крім того, можна виділити додаткові причини, що приводять до необхідності утворення виробничих запасів.

По-перше, це необхідність гарантування безперервності виробничого процесу з метою забезпечення його безперервності. Головним є виробництво, і при рішенні питань рівня запасів необхідно завжди пам'ятати, що порушення виробничого режиму в більшості випадків приносить великі втрати, ніж витрати на збереження виробничих запасів. І якщо через ті чи інші причини на складах швейних підприємств не можна створити достатні запаси, то їх варто концентрувати на постачальницьких чи збутових базах.

По-друге, виробничий запас утвориться внаслідок транспортування матеріалів від постачальника до споживача. За винятком трубопровідного транспорту, процес транспортування не може здійснюватися безупинно. Крім того, підвищення продуктивності праці на транспорті приводить до збільшення вантажопідйомності транспортних засобів, до розвитку маршрутних перевезень. Це збільшує партії надходження матеріалів до споживачів, а їхнє перевищення над добовим споживанням приводить до зменшення частоти поставок і до збільшення виробничих запасів.

По-третє, до числа найважливіших причин утворення матеріальних запасів відноситься розбіжність ритму виробництва і поставок матеріальних ресурсів з ритмом їхнього споживання. Як правило, споживання здійснюється більш тривалий час, що не збігається з часом виробництва і поставок матеріалів. Визначення сутності виробничого запасу в деяких літературних джерелах зводиться до ототожнення сукупного суспільного запасу з виробничим запасом суспільства і розглядається як частина оборотних фондів сфери виробництва і обігу. Так, наприклад, Н. С. Лисициан визначає виробничий запас суспільства як весь запас матеріалів, що знаходиться у виробників, споживачів, на складах постачальницько-збутових організацій і в дорозі [7]. Таким чином, виробничими запасами суспільства називають сукупні матеріальні запаси засобів виробництва.

Дискусійним є питання про те, що включати у виробничі запаси, – засоби виробництва чи предмети праці? Чимало авторів стверджує, що до виробничих запасів необхідно включати як предмети праці, так і засоби виробництва [3, 5, 6, 7]. Так, В. П. Завгородній пропонує таке визначення виробничих запасів: "Виробничі запаси – це оборотні засоби, що включають у себе сировину, основні та допоміжні матеріали, паливо, запасні частини, будівельні матеріали та обладнання до встановлення, малощільні та швидкозношувані предмети" [6, с. 285].

Включення до складу виробничих запасів засобів виробництва, поруч з предметами праці, є, на нашу думку, неправильним як з теоретичної так і з практичної точки зору. Адже виробничі запаси змінюють натуральну форму, перетворюючись у речовину основу створеного в процесі виробництва продукту, чи надаючи продукту певних властивостей. На нашу думку, виробничі запаси – придбані підприємством

для виробництва продукції та інших господарських потреб предмети праці у вигляді основної та допоміжної сировини, матеріалів; купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара й тарні матеріали, будівельні матеріали, запасні частини, відходи основного виробництва та інші матеріали, які ще не залучені у виробничий процес і знаходяться на складах підприємства.

Зупинимося більш докладно на границях виробничих запасів, чи іншими словами, на питанні, з якого моменту у процесі кругообігу предметів праці вони вступають у стан виробничих запасів і коли, у який момент вони перестають бути ними

Дискусійним є питання про те, коли вважати виробничими запасами матеріали, що надходять на швейне підприємство з моменту надходження цих матеріалів, чи оприбуткування оплати рахунків по них, оскільки ці операції часто не збігаються за часом. На наш погляд, тут доречні наступні аргументи.

Початок перебування матеріальних ресурсів у складі виробничих запасів часто визначається з моменту їхнього оприбуткування чи оплати. Оскільки ці дві операції можуть за часом не збігатися з фізичним надходженням матеріалів, то до складу виробничих запасів рекомендується включати оплачені матеріальні ресурси, що можуть ще на підприємство не надійти.

На наш погляд, матеріальні ресурси повинні включатися до складу виробничого запасу конкретного підприємства з моменту фізичного надходження до споживачів. Це дозволить усунути розбіжності при плануванні та обліку оборотних коштів і виробничих запасів.

Стосовно іншої границі виробничих запасів: у який момент у процесі кругообігу предметів праці вони перестають бути виробничими запасами? Це питання виникає у зв'язку з тим, що процес споживання, а отже, і перехід у наступну фазу матеріальних запасів на різних підприємствах швейної промисловості відбувається по-різному. На одних підприємствах розкрій матеріалу здійснюється на складах відділу постачання і тому заготівля матеріалів відноситься до виробничих запасів. В іншому разі до незавершеного виробництва відносяться матеріали, отримані зі складів відділу постачання і знаходяться у цехах, хоча вони ще, власне кажучи, не вступили у процес виробництва. У низці випадків у виробничі запаси включаються напівфабрикати власного виробництва, призначені для подальшої обробки на підприємстві.

У літературних джерелах [2, 5, 8] прийнято вважати, що виробничі запаси перестають бути такими в той момент, коли над матеріалом відбувається перша виробнича операція, однак тут не розшифровується, що мається на увазі під цією першою операцією. На нашу думку, матеріальні ресурси перестають знаходитися у стані виробничих запасів і переходять до складу незавершеного виробництва у той момент, коли над

ними відбуваються такі виробничі операції, що істотно змінюють властивості матеріалів. Такі операції, як виправлення, калібрування, усунення зовнішніх дефектів, розсортування, зняття змащення, сушіння і т.д., не змінюють, власне кажучи, властивостей матеріалів, вони можуть бути з успіхом передані іншим підприємствам, тому після здійснення цих операцій матеріали повинні рахуватись у складі виробничих запасів.

Виробничі запаси можуть переходити безпосередньо в запаси готової продукції, якщо матеріали, прилади, вироби і запасні частини відпускаються для комплектування готової продукції, що знаходиться вже на складах відділів збуту.

Таким чином, виробничі запаси є необхідною умовою забезпечення безперервності виробничого процесу. Вони містять у собі предмети праці, що надійшли до споживачів, але ще не вступили у виробничий процес.

Під запасами незавершеного виробництва розуміють матеріали, що знаходяться на проміжних стадіях виробничого процесу швейного підприємства. Вони піддаються технологічній переробці, у результаті чого поступово змінюються їхні властивості, зростає вартість, отже, з'являються нові види готової продукції.

Утворення запасів готової продукції викликане тим, що вона, як правило, не може бути відразу відправлена споживачам. Необхідний час для нагромадження партії відправлення, для комплектування, упакування, маркування продукції й оформлення на неї супровідних документів. Ці запаси звичайно називають збутовими чи товарними, оскільки вони обслуговують процес товарного обігу.

Запаси сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, незавершеного виробництва і готової продукції являють собою матеріальні цінності, що очікують виробничого чи особистого споживання.

Таке визначення приводить до трьох висновків:

1. Не існує принципового розходження у процесі роботи із запасами продуктів різного виду (сировина, матеріали, що комплектують, готова продукція), тому що єдина функція запасу - забезпечення потреби.

2. Визначальним для розміру запасу є характер споживання запасу продукту певного виду.

3. Вид запасу залежить від потреби, що задовольняє запас.

Перший висновок пов'язаний із критерієм класифікації за місцем перебування запасу.

Другий висновок - із критерієм класифікації за часом, що дозволяє виділити різні види запасів у залежності від їхньої величини.

Третій висновок дозволяє додати ще один критерій класифікації - це функція запасу.

Призначення матеріалів є чинником, що припускає предметний зміст матеріальних запасів і подальшу класифікацію їх за цією ознакою. У цьому зв'язку матеріальні запаси поділяються на такі різновиди

- сировина і матеріали (основні та допоміжні);
- купівельні напівфабрикати;
- допоміжні матеріали,
- інші види матеріалів (паливо, тара і тарні матеріали, запасні частини);
- малоцінні та швидкозношувані предмети;
- запаси незавершеного виробництва;
- запаси готової продукції.

Усі матеріальні запаси, що існують в економіці, визначені як сукупні.

Основна частина сукупних матеріальних запасів виробництва являє собою предмет виробництва. Сукупні матеріальні запаси виробництва, у свою чергу, поділяються на два види: виробничі і товарні запаси. Виробничі запаси формуються в організаціях-споживачах. Товарні запаси знаходяться в організацій-виробників на складах у вигляді готової продукції. Кожна організація є, з одного боку, організацією-постачальником, а з іншого – організацією-виробником, тому виробничі і товарні запаси завжди наявні на підприємствах швейної промисловості

Класифікація запасів за функцією, що виконується, дозволяє розчленувати виробничі і товарні запаси на кілька груп. У той же час виробничі і товарні запаси в цілому мають свої специфічні функції.

Виробничі запаси призначені для виробничого споживання. Вони повинні забезпечувати безперебійність виробничого процесу. Виробничі запаси визначаються в натуральних, умовно-натуральних і вартісних вимірюваннях. До них відносяться предмети праці, що надійшли до споживача різного рівня, але ще не використані та не піддані переробці.

Товарні запаси необхідні для безперебійного забезпечення споживачів матеріальними ресурсами.

Виробничі та товарні запаси поділяють на поточні, підготовчі, страхові, сезонні та перехідні.

Поточні запаси (регулярні запаси) – це основна частина виробничих і товарних запасів, які призначені для забезпечення безперебійності процесу виробництва і збуту між двома черговими постачаннями, утворюються за умов нерівномірного і регулярного постачання через невідповідність обсягів постачання і разового споживання. Їхня величина постійно змінюється.

Підготовчі запаси (буферні запаси) – це частина виробничого (товарного) запасу, призначена для підготовки матеріальних ресурсів і готової продукції до виробничого або особистого споживання, їхня наявність зумовлена необхідністю виконання певних логістичних операцій з приймання, оформлення, завантаження-розвантаження, додаткової підготовки до споживання

Гарантійні запаси (страхові запаси) призначені для безперервного

постачання споживача за непередбачених обставин: відхилення в періодичності й у величині партій постачань від запланованих, зміна інтенсивності споживання, затримки постачань у дорозі, збої у виробничо-технологічних циклах і т.д. При нормальних умовах роботи ці запаси недоторканні.

Сезонні запаси – це запаси матеріальних ресурсів і готової продукції, створені та підтримані за очевидних сезонних коливань попиту або характеру виробництва, транспортування

Перехідні запаси - це залишки матеріальних ресурсів на кінець звітного періоду. Вони призначаються для забезпечення безперервності виробництва і споживання в звітному і наступному за ним періоді до чергового постачання.

Класифікація за часом дозволяє виділити різні кількісні рівні запасів. Їхнє співвідношення показано на рис. 1.

Об'єм замовлення

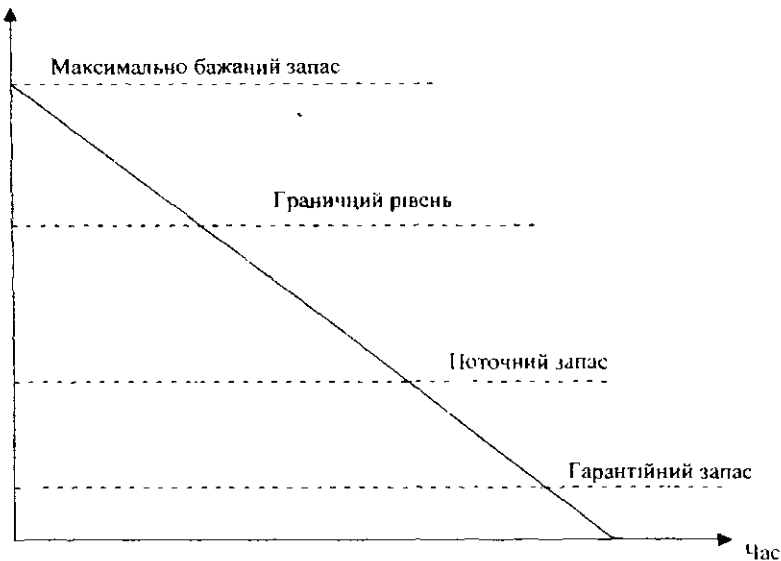

Рис. 1 Класифікація запасів за часом

Максимально бажаний запас визначає рівень запасу, економічно доцільний у розглянутій системі управління запасами. Цей рівень може перевищуватися. У різних системах управління максимально бажаний запас використовується як орієнтир при розрахунку обсягу замовлення

Граничний рівень запасу використовується для визначення моменту часу видачі чергового замовлення.

Поточний запас відповідає рівню запасу в будь-який момент часу.

Він може збігтися з максимально бажаним рівнем, граничним рівнем або гарантійним запасом.

Гарантійний запас (страховий запас) аналогічний гарантійному запасу за функцією що виконується і призначений для безупинного постачання споживача у разі непередбачених обставин.

Можна також виділити неліквідні запаси – так називають виробничі і товарні запаси, що тривалий час не використовуються. Вони утворюються внаслідок погіршення якості запасів під час збереження, а також морального зносу. Це єдиний вид запасу, що не відповідає визначеним критеріям.

Існує чимало причин для створення матеріальних запасів на підприємствах швейної промисловості, однак загальним для них є прагнення суб'єктів виробничої діяльності до економічної безпеки. При цьому слід зазначити, що вартість створення матеріальних запасів і невизначеність умов збуту не сприяють зростанню значення “безпеки” в очах керівництва підприємств, оскільки об'єктивно суперечать підвищенню ефективності виробництва.

Одним з найсильніших стимулів до створення запасів є вартість їхнього негативного рівня (дефіциту). При наявності дефіциту матеріальних запасів є три види можливих витрат, що перераховані нижче в порядку збільшення їхнього негативного впливу:

1. Витрати у зв'язку з невиконанням замовлення (затримкою відправлення замовленого товару) – додаткові витрати на просування і відправлення відповідного замовлення, яке не можливо виконати за рахунок наявних матеріальних запасів;

2. Витрати у зв'язку з втратою збуту – у випадках, коли постійний замовник звертається за необхідною покупкою у якусь іншу фірму (такі витрати вимірюються в показниках виручки, загубленої через нездійснення угоди);

3. Витрати у зв'язку з втратою замовника – у випадках, коли відсутність матеріальних запасів обертається не тільки втратою тієї чи іншої торгової угоди, але і тим, що замовник починає постійно шукати інші джерела постачання (такі витрати вимірюються у показниках загальної виручки, яку можна було б одержати від реалізації всіх потенційних угод замовника з підприємством).

Перші два види витрат відносяться, на нашу думку, до числа так званих “тимчасових витрат підприємства в результаті прийняття альтернативного курсу”. Третій же вид витрат важко обчислити, оскільки гіпотетичні замовники різні і відповідні витрати теж. Однак для швейного підприємства дуже важливо, щоб оцінка цього виду витрат була найбільшчою до суми витрат, що могли б існувати.

Варто маги на увазі, що ціна дефіциту матеріальних запасів більша, ніж просто ціна упущених комерційних договорів чи нереалізованих

замовлень. У неї входять і втрати часу на виготовлення продукції

Таким чином, з метою підвищення управління процесу організації і формування матеріальних запасів їхня класифікація повинна здійснюватися за такими ознаками: предметний зміст запасів; їхні види і функції; місце утворення, а також кількісний рівень запасів.

Підсумовуючи, необхідно зауважити, що важливим аспектом діяльності підприємств швейної промисловості є підтримка розмірів матеріальних запасів на такому рівні, щоб забезпечити безперебійне постачання всіх підрозділів необхідними матеріальними ресурсами за умови дотримання вимог економічності всього процесу переміщення матеріального потоку. Це завдання досягається за допомогою раціонального управління матеріальними запасами на підприємствах швейної промисловості.

Список використаних джерел:

- 1 Берман Э Эванс Дж Маркетинг Пер с англ – М , 1993
- 2 Бухгалтерський фінансовий облік Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит", вищих навчальних закладів / За ред проф Ф Ф Бутиця – 6-те. вид Чернівці: Рута, 2005. – 756с
- 3 Гетьман О О, Шаповал В М Економіка підприємства. Навч посібник для студентів вищих навчальних закладів – К Центр навчальної літератури, 2006 – 488с
- 4 Глухов В В Основы менеджмента Учебно-справочное пособие - СПб Специальная литература, 1995
- 5 Григорьев Б Ф Нормирование производственных запасов Нормирование расхода материалов Сборник - М Экономика, 1963
- 6 Завгородній В П Бухгалтерський облік в Україні з використанням міжнародних стандартів - К, А.С.К., 2001 – 848с
- 7 Лисицян Н С Оборотные средства, процесс обращения стоимости капитала неплатежи // Вопросы экономики – 1997, - № 7
- 8 Ткаченко Н М Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність Підручник – К : Алерта, 2006 – 1080с

Ю.А.Маначинська,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м.Чернівці

Удосконалення бухгалтерського обліку оцінки вибуття товарних запасів на підприємствах роздрібно́ї торгівлі відповідно до вимог міжнародних стандартів

У статті висвітлено основні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку оцінки вибуття товарних запасів на підприємствах роздрібно́ї торгівлі України відповідно до вимог міжнародних стандартів

The article describes the account main aspects of putting stock goods at the goodness industry of Ukraine according to the giving international standards

У контексті європейської інтеграції стратегії України вступ до Світової організації торгівлі (СОТ), – це вирішення двох базових стратегічних завдань: утворення зони вільної торгівлі та митного союзу між Україною та ЄС. Саме процес інтернаціоналізації економіки призвів